รูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย*

A MODEL OF SANGHA ADMINISTRATOR'S SOCIAL WELL-BEING PROMOTION IN THAI SOCIETY

พระครูสิริปัญญานุโยค
Phrakhrusiripanyanuyok
พระสุธีรัตนบัณฑิต
Phrasuthirattanabundit
วิวัฒน์ หามนตรี
Wiwat Harmontree
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkonrajavidyalaya University, Thailand
ชลวิทย์ เจียรจิตต์
Cholvit Jearajit
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand
E-mail: gomyut@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย 2) เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการส่งเสริมและการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย

ผลการวิจัยพบว่า

1. การส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย ตามหลักสุขภาวะ 4 พบว่า 1) ด้านกาย มีการส่งเสริมให้ออกกำลังกายทุกวันพุธ จัดกิจกรรมการออกกำลังกายด้วยตาราง 9 ช่อง กายบริหารในลานวัด ลานกีฬา และกิจกรรมตรวจสุขภาพ 2) ด้านจิต มีการส่งเสริมให้นั่งสมาธิ เจริญภาวนาทุกวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้จัด

* Received 4 June 2019; Revised 29 June 2019; Accepted 30 June 2019

กิจกรรมนั่งสวดมนต์ทุกวันตอนเย็น ตลอดถึงการสวดมนต์ข้ามปี และส่งเสริมจิตอาสา เพื่อเป็นพลวัตแรงขับเคลื่อนในการทำงานด้านการส่งเสริมสุขภาวะที่มีความยั่งยืน 3) ด้านปัญญา มีการแบ่งปันสิ่งของและให้ความรู้เพื่อเป็นต้นแบบสังคมแห่งการโอบอ้อมอารีย์ มีน้ำใจ มิตรไมตรี และ 4) ด้านสังคม มีการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา ภายใต้การขับเคลื่อนงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 และการสร้างเสริมชุมชนสัมพันธ์

2. รูปแบบและกระบวนการการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย พบว่า 1) กระบวนการให้ความรู้ มีการจัดโครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจ 2) กระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคมในการพัฒนาสุขภาวะให้เป็นเอกภาพ 3) กระบวนการบริหารจัดการ มีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม สามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสุขภาวะให้กับประชาชน และ 4) กระบวนการเชิงจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพในกระบวนทัศน์ใหม่ เช่น สุขภาพองค์รวม ที่เน้นการบูรณาการอย่างมีดุลยภาพของส่วนต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับมิติทางปัญญา

3. รูปแบบการส่งเสริมและการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย พบว่า 1) ด้านกาย มีการส่งเสริมให้ออกกำลังกาย กายบริหารในลานวัด ลานกีฬา จัดตั้งชมรมวิ่ง และจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพ 2) ด้านจิต มีการส่งเสริมให้นั่งสมาธิ เจริญจิตตภาวนา 3) ด้านปัญญา มีการแบ่งปันสิ่งของ ให้คำปรึกษาด้านสุขภาวะ และการบริหารจัดการความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และ 4) ด้านสังคม มีการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการ ในการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: รูปแบบ, การส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม, พระสังฆาธิการ

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the social well-being promotion in the Buddhist ecclesiastical official monks in Thailand. 2) To study the model and the process of the social well-being promotion in the Buddhist ecclesiastical official monks in Thailand. 3) To present the model of the social well-being promotion in the Buddhist ecclesiastical official monks in Thailand.

The findings of the research are as follows:

1. The social well-being promotion in the Buddhist ecclesiastical official monks in Thailand following to the four principles of wellbeing. It was found that 1) The Physical – Promote the Wednesday Physical Exercise activity, the 9-Square Exercise in the Buddhist monastery and the sports arena including physical check-up 2) The Mind – Enhance the meditation activity in the Buddhist Holy Day, the evening chanting including the new year overnight chanting to support the volunteer activities to be the sustainable power for wellbeing work. 3) The Wisdom – Share things and knowledge to create the model of the community full of kindness, friendship and spiritual supporters 4) The social – The well-being and the Buddhist studies promotion following to the village of the five precepts project and the community relations enhancement.

2. The model and the process of the social well-being promotion in the Buddhist ecclesiastical official monks in Thailand. It was found that 1) The Teaching Process – Hold the training projects for mind development. 2) The Participation Process – The participation from the governmental section, the private section and the people to develop the unity of wellbeing. 3) The Management Process – the proper management can enhance the quality of life and wellbeing. 4) The Spiritual Process – It is the new vision about health such as holistic health which focuses on the balance of any parts connecting to the wisdom dimension.

3. The model of the social well-being promotion and development in the Buddhist ecclesiastical official monks in Thailand. It was found that 1) The Physical – The promotion to exercise in the Buddhist monastery area and the sports arena, the establishment of the running club and the check-up 2) The Mind – The meditation activity to purify the mind. 3) The Wisdom – The sharing of things and the wellbeing consult including the information to exchange the

local wisdom, the value and the good attitude. 4) The Social – The training for the Buddhist ecclesiastical official monks' development to enhance the wellbeing in the frame of the Buddhism as well as to drive the mobile wellbeing work in the frame of the Buddhism.

Keywords: The Model, The social well- being promotion, the Buddhist ecclesiastical official monks

บทนำ

การขับเคลื่อนงานพัฒนาและสร้างเสริมสุขภาวะทางสังคมให้บรรลุเป้าหมายนั้น จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย ทั้งองค์กรภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา รวมทั้งชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้เสนอยุทธศาสตร์ "ไตรพลัง" ในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านสุขภาพ ว่ามีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) พลังปัญญา 2) พลังนโยบาย และ 3) พลังสังคม ที่ชุมชนควรมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นแกนกลางของกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ รวมทั้งวิธีการประเมินการทำงานสร้างเสริมสุขภาพด้วย โดยภาครัฐและท้องถิ่นมีบทบาทเพียงสนับสนุนแนวทางและเพิ่มพลังให้กับประชาชน ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และสร้างภูมิคุ้มกันของประชาชนด้วยตนเอง (ชยภรณ บุญเรืองศักดิ์ และสุทธิพงษ์ เอี่ยมอ่อง, 2561)

พระสังฆาธิการในประเทศไทยโดยเฉพาะในเขตจังหวัดสมุทรปราการและจังหวัดปทุมธานีได้พัฒนาความสามารถจนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี ทั้งที่เป็นสมาชิกในครอบครัว เพื่อนร่วมงาน โดยได้รับการสนับสนุนของสังคม ซึ่งมีส่วนสำคัญในการช่วยให้ร่างกายสามารถฟื้นตัวจากโรคภัยไข้เจ็บได้เร็วขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยลดผลกระทบของความเครียดที่มีต่อสุขภาวะทางกายและทางอารมณ์ รวมทั้งช่วยลดอัตราการเจ็บป่วยและอัตราการตายด้วย สำหรับพื้นฐานทางสังคมนั้น จะส่งผลกระทบอย่างมากต่อพฤติกรรมหรือวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลนั้น และเพื่อเป็นการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพ พระสงฆ์สังฆาธิการที่มีสุขภาวะทางสังคม (Social Health) อันเป็นความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาสุขภาวะด้านปัญญา (Intellectual Health) มีความสัมพันธ์กับการประสบผลสำเร็จในชีวิต ซึ่งเกิดขึ้นได้จากการทำงาน การเรียน การบริการในชุมชน งานอดิเรก หรือการทุ่มเวลาให้กับงาน

ด้านวัฒนธรรมสุขภาวะทางปัญญานี้ จะแสดงถึงผลกระทบต่อสุขภาพในองค์รวม โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับวิถีการดำรงชีวิต เพื่อสุขภาพที่ดี การว่างงานกับการเกิดโรค สภาวะทางเศรษฐกิจสังคมกับการใช้บริการทางการแพทย์และความภาคภูมิใจหรือความสำเร็จในชีวิต (กรกฤช ลิ้มสมมุติ, 2558) ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน พระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดปทุมธานี จึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนาสุขภาวะทางสังคม โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม กล่าวคือ หลักไตรสิกขา 3 หลักภาวนา 4 หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 และหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการ เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนในการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการพัฒนาคนในชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย
3. เพื่อเสนอรูปแบบการส่งเสริมและการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เริ่มด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทำการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามกรอบคำถามในแบบสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้ากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เป็นพระสงฆ์ที่อยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ วัดหัวคู้ และวัดบางพลีใหญ่ใน และจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ วัดปัญญานันทารามและวัดมูลจินดาราม โดยกำหนดคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่มีบทบาทด้านสุขภาวะทางสังคมที่โดดเด่นที่สุด ที่มีรูปแบบและบทบาทด้านสุขภาวะทางสังคม ซึ่งแบบสัมภาษณ์นั้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย

1.1 ด้านกาย

1.1.1 มีการส่งเสริมให้ออกกำลังกาย จัดกิจกรรมการออกกำลังกาย และกิจกรรมนวดเท้า สร้างสุขกายแข็งแรง ทำให้คนในชุมชนมีลักษณะของบุคคลที่แสดงออกให้ปรากฏเห็นได้ภายนอกอย่างชัดเจน เช่น ลักษณะการแต่งกายสะอาด สง่าผ่าเผย รูปร่าง หน้าตา สีหน้า กริยาท่าทาง

1.1.2 มีการจัดสถานที่ออกกำลังกายเพื่อชุมชน กายบริหารในลานวัด ลานกีฬา การจัดตั้งชมรมวิ่ง ชมรมผู้สูงอายุ การให้การสงเคราะห์ผู้ป่วยยากจน

1.1.3 มีการจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพ จัดตั้งโรงทานช่วงเทศกาล ศูนย์รับฝากผู้สูงอายุ ศูนย์ฝึกอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจแบบพอเพียง และศูนย์ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ การฝึกโยคะ การทานอาหารเพื่อสุขภาพ หรือการทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ และการไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข

1.2 ด้านจิต

1.2.1 มีการส่งเสริมให้นั่งสมาธิทุกวันพระ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้จิตใจบริสุทธิ์ผ่องใส ปลอดโปร่ง เป็นมูลเหตุ ทำให้เกิดปัญญา ให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ ละเลิก อบายมุขทั้งหลายทั้งปวง

1.2.2 ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมนั่งสวดมนต์ทุกวันตอนเย็น เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ธรรมะขัดเกลาจิตใจ และนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาปฏิบัติให้เป็นแนวทางในการใช้ชีวิต ให้เกิดการแข่งขันทำความดีระหว่างหมู่บ้าน และมีการส่งเสริมการสวดมนต์ข้ามปี ซึ่งเป็นการช่วยลดอุบัติเหตุ ลดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน อันจะเป็นมูลเหตุทำให้สังคมมีสันติสุขไม่เบียดเบียนเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ยึดถือระบบคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

1.2.3 ส่งเสริมการมีจิตสาธารณะหรือมีจิตอาสา อบรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ และการครองตนในชีวิตประจำวัน และเป็นการยึดมั่นในกฎระเบียบวินัย จริยธรรม ค่านิยม ภาพลักษณ์ที่ดี ซึ่งจะเป็นผลผลิตที่ดีที่เป็นพลวัตแรงขับเคลื่อนในการทำงานด้านการส่งเสริมสุขภาวะเป็นการทำงานที่มีความยั่งยืน

1.3 ด้านปัญญา

1.3.1 มีการแบ่งปัน ทำให้เป็นสังคมแห่งการโอบอ้อมอารีย์ เป็นสังคมแห่งน้ำใจและมิตรไมตรี อันส่งผลให้สังคมน่าอยู่มากยิ่งขึ้น มีการแบ่งปันฐานข้อมูล กลไกสนับสนุนการทำงาน ตลอดจนพัฒนานโยบายอย่างยั่งยืน

1.3.2 การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ การบริหารจัดการความรู้ข้อมูลข่าวสาร

1.3.3 พระสังฆาธิการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เน้นการพัฒนาชีวิตและสังคม ที่ช่วยให้สังคมมีการแบ่งปันเอื้ออาทรต่อกัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยม และทัศนคติที่ดีต่อกัน ยึดหลักประชาธิปไตย

1.4 ด้านสังคม

1.4.1 มีการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาชุดความรู้และศักยภาพพระสังฆาธิการ ในการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อขับเคลื่อนงานในลักษณะของสุขภาวะเชิงพุทธสัญจร โดยมีการบรรยายให้ความรู้และจัดการระดมความคิดเห็น เพื่อสร้างเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ผ่านกระบวนการศึกษาข้อมูลด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ทั้ง เชิงปริมาณและคุณภาพ ภายใต้การขับเคลื่อนงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ซึ่งเป็นการเสริมสร้างและสมานฉันท์ของคนในชาติให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคี กลมเกลียว สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการสร้างความปรองดองสมานฉันท์

1.4.2 มีการเสริมสร้างชุมชนสัมพันธ์ที่จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกันทำให้ชุมชนเกิดทัศนคติที่ดี มีความศรัทธาต่อพระสังฆาธิการ และมีการบูรณาการการจัดกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ร่วมกัน

2. รูปแบบและกระบวนการการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย

2.1 กระบวนการให้ความรู้ มีการจัดโครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เป็นการพัฒนาจิตใจ โดยกราบนิมนต์พระภิกษุหรือผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ มีการให้บริการแก่ประชาชนอย่างเต็มกำลังความสามารถด้วยความเป็นธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจ ตลอดจนมีการส่งเสริมและสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น

2.2 กระบวนการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการพัฒนาสุขภาพนั้น มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ วิธีการปฏิบัติด้วยการมีสติในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของบุคคลทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ คุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นในกฎระเบียบวินัยจริยธรรม ค่านิยม และภาพลักษณ์ที่ดีงาม

2.3 กระบวนการบริหารจัดการ มีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม สามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีให้กับประชาชนได้เห็นผลจริง มีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานที่เหมาะสม มีการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ผู้สูงวัย แจกทุนการศึกษา จัดอบรมค่ายพุทธบุตร จัดให้มีการเรียนการสอนแผนกธรรม ส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพของประชาชน ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน

2.4 กระบวนการเชิงจิตวิญญาณ มีการบริหารจัดการระบบสุขภาพในกระบวนทัศน์ใหม่ เช่น สุขภาพองค์รวมที่เน้นการบูรณาการอย่างมีดุลยภาพของส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลพอดี แนวคิดสุขภาวะทางจิตวิญญาณชี้ให้เห็นถึงสุขภาวะที่เชื่อมโยงกับมิติทางปัญญา

3. รูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะและการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย

การส่งเสริมสุขภาะของพระสังฆาธิการในสังคมไทย มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลที่จะช่วยให้พุทธศาสนิกชนมีโอกาสได้เข้ามาเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการผลักดันบทบาทของพระสังฆาธิการให้เกิดกิจกรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลสังคม มีองค์กรทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางของการส่งเสริมบทบาทความร่วมมือ เพื่อการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม ในการที่จะแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน โดยให้ความสำคัญที่หมู่บ้าน และมี

ความเข้าใจในความสัมพันธ์ของการเกิดโรคที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของประชาชน คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของประชาชน มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสังคม และสภาวะการเกิดโรค มีมาตรการทางสังคม สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งในและนอกชุมชน มีการสร้างขวัญกำลังใจและเชิดชูเกียรติ ตลอดจนถอดบทเรียน เพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนกลไกการยกระดับสุขภาวะองค์รวมในอนาคต ซึ่งนำไปสู่การคิดค้นนวัตกรรมวิถีพุทธหรือนวัตกรรมทางสังคม เช่น ธรรมนูญสุขภาวะชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนา โดยคนไทยจะสุขภาพดีครบใน 4 มิติ คือ กาย จิต ปัญญา และสังคม

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ มีประเด็นที่สำคัญและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย มีการส่งเสริมให้ออกกำลังกาย มีการจัดสถานที่ออกกำลังกายเพื่อชุมชน กายบริหาร ในลานวัด ลานกีฬา และมีการจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพ มีการส่งเสริมให้นั่งสมาธิ เจริญภาวนาทุกวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้จิตใจบริสุทธิ์ผ่องใส ปลอดโปร่ง เป็นมูลเหตุ ทำให้เกิดปัญญา ให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ ละเลิกอบายมุข มีการส่งเสริมจิตสาธารณะหรือมีจิตอาสา อบรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ และการครองตนในชีวิตประจำวัน ตลอดถึงมีการแบ่งปันทำให้เป็นสังคมแห่งการโอบอ้อมอารีย์ เป็นสังคมแห่งน้ำใจและมิตรไมตรี อันส่งผลให้สังคมน่าอยู่มากยิ่งขึ้น มีการแบ่งปันฐานข้อมูลกลไกสนับสนุนการทำงาน ตลอดจนพัฒนานโยบายอย่างยั่งยืน เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่การบริหารจัดการความรู้ข้อมูลข่าวสาร และพระสังฆาธิการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เน้นการพัฒนาชีวิตและสังคม ที่ช่วยให้สังคมมีการแบ่งปันเอื้ออาทรต่อกัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาสุทิตย์ อาภากโร ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 9 วัด ในกรุงเทพมหานคร มีขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยวทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม โดยวัดให้ความสำคัญกับคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในเชิงรูปธรรม พุทธศิลปกรรม และมีการนำความรู้ทางพระพุทธศาสนามาเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวภายในวัด

เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม การจัดพื้นที่ภายในวัด เช่น สถานที่ไหว้พระ สถานที่ถ่ายรูป หรือที่นั่งสมาธิ ไหว้พระ สวดมนต์ การให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของวัดหรือทางพระพุทธศาสนา การกำหนดเขตพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยวและการเที่ยวชมภายในวัด ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า วัดถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย แต่ก็จะต้องมีการวางระบบการจัดการให้เหมาะสม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (พระมหาสุทิตย์ อาภากโร, 2550)

2. รูปแบบและกระบวนการการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย มีการจัดโครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เป็นการพัฒนาจิตใจ โดยกราบนิมนต์พระภิกษุหรือผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ มีการให้บริการแก่ประชาชนอย่างเต็มกำลังความสามารถด้วยความเป็นธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจ ตลอดจนมีการส่งเสริมและสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการพัฒนาสุขภาพนั้น มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ วิธีการปฏิบัติด้วยการมีสติในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ มีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม สามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีให้กับประชาชนได้เห็นผลจริง มีการบริหารจัดการระบบสุขภาพในกระบวนทัศน์ใหม่ เช่น สุขภาพองค์รวมที่เน้นการบูรณาการอย่างมีดุลยภาพของส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลพอดี แนวคิดสุขภาวะทางจิตวิญญาณชี้ให้เห็นถึงสุขภาวะที่เชื่อมโยงกับมิติทางปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ ได้วิจัยเรื่อง คู่มือผู้นำสุขภาวะตำบล: การสร้างนโยบาย ยุทธศาสตร์ โครงการนวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ โครงการพัฒนาและวิจัยสุขภาวะชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุข รายงานผลการวิจัย พบว่า ผลลัพธ์จากการสร้างเสริมสุขภาวะ สามารถบรรเทาความทุกข์ทางร่างกายและจิตใจได้บ้าง ด้านสังคม ผู้สูงอายุรู้สึกตนเองมีคุณค่า เกิดความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น ด้านปัญญา เกิดการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา การติดอาวุธทางปัญญา วิเคราะห์หาสาเหตุ จากการเรียนรู้ในการทำตัวชี้วัด ข้อมูลแผนที่สุขภาวะ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และโครงการทำให้ชุมชน และอบต. เกิดความเข้าใจในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น แต่ยังไม่บรรลุผลการพัฒนาสุขภาวะเพื่อความอยู่ดีมีสุข ซึ่งต้องใช้ระยะเวลายาวนานและต้องมีระบบสนับสนุนการทำงานอย่างต่อเนื่อง (สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ, 2553)

3. รูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย มีการส่งเสริมการประยุกต์หลักธรรมะ ซึ่งเป็นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนทุกคนนำมาปฏิบัติ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่ดีงาม และมีการให้ความรู้ด้าน สุขภาวะ ประสานความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย เพื่อทำให้เกิดระบบสุขภาวะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกาสะอาด ปญฺญาทีโป (ดิษฐสวรรค์) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2” ผลการวิจัย พบว่า ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนตามหลักภาวนา 4 นั้นประกอบด้วย การพัฒนาด้านกาย (กายภาวนา) ได้แก่ กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพในชุมชน กิจกรรมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธ การพัฒนาด้านศีล (สีลภาวนา) ได้แก่ กิจกรรมการส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล 5 กิจกรรมการส่งเสริมหมู่บ้านปลอดอบายมุข การพัฒนาด้านจิตใจ (จิตภาวนา) ได้แก่ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด กิจกรรมปฏิบัติธรรม ส่งเสริมด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และกิจกรรมอบรมค่ายคุณธรรม การพัฒนาด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) ได้แก่ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (พระครูใบฎีกาสะอาด ปญฺญาทีโป (ดิษฐสวรรค์), 2558)

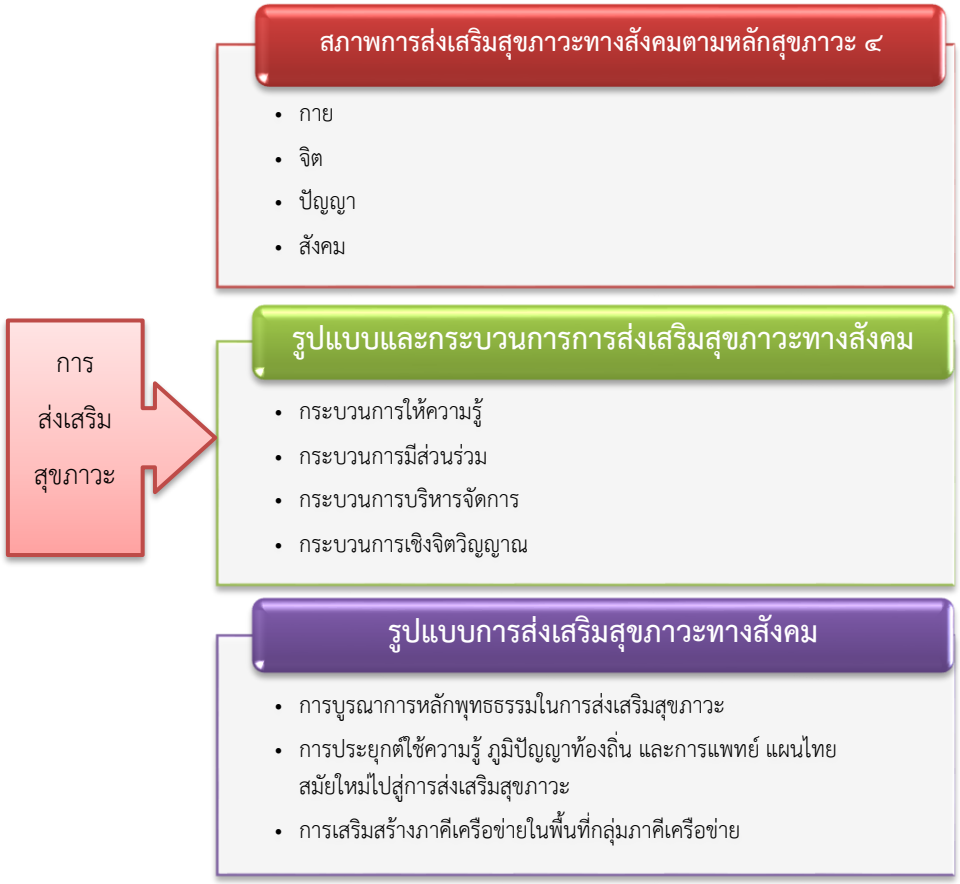

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ของการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ คือ 1. กาย 2. จิต 3. ปัญญา 4. สังคม ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. กาย มีการส่งเสริมให้ออกกำลังกาย จัดกิจกรรมการออกกำลังกาย และกิจกรรมนวดเท้าสร้างสุขกายแข็งแรง มีบุคลิกภาพเป็นที่น่านิยม มีการจัดสถานที่ออกกำลังกายเพื่อชุมชน กายบริหารในลานวัด ลานกีฬา การจัดตั้งชมรมวิ่ง ชมรมผู้สูงอายุ การให้การสงเคราะห์ผู้ป่วยยากจน และมีการจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพ จัดตั้งโรงทานช่วงเทศกาล ศูนย์รับฝากผู้สูงอายุ ศูนย์ฝึกอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจแบบพอเพียง

2. จิต มีการส่งเสริมให้นั่งสมาธิ เจริญภาวนาทุกวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้จิตใจบริสุทธิ์ ผ่องใส ปลอดโปร่ง เป็นมูลเหตุทำให้เกิดปัญญา ให้รู้จัก

บาปบุญคุณโทษ ละเลิก อบายมุข มีการจัดกิจกรรมนั่งสวดมนต์ทุกวันตอนเย็น เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ธรรมะขัดเกลาจิตใจ มีการส่งเสริมการสวดมนต์ข้ามปี ซึ่งจะเป็นการช่วยลดอุบัติเหตุ ลดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน อันจะเป็นมูลเหตุทำให้สังคมมีสันติสุข และมีการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะหรือมีจิตอาสา อบรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ และการครองตนในชีวิตประจำวัน

3. ปัญญา มีการแบ่งปันสิ่งของและการให้คำปรึกษาด้านสุขภาวะ ทำให้เป็นสังคมแห่งการโอบอ้อมอารีย์ เป็นสังคมแห่งน้ำใจ และมิตรไมตรีอันส่งผลให้สังคมมีความสงบสุข และมีการแบ่งปันฐานข้อมูล กลไกสนับสนุนการทำงาน ตลอดจนพัฒนานโยบายอย่างยั่งยืน มีการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ การบริหารจัดการความรู้ข้อมูล ข่าวสาร เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยม และทัศนคติที่ดีต่อกัน

4. ด้านสังคม มีการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการ ในการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อขับเคลื่อนงานสุขภาวะเชิงพุทธสัญจร โดยมีการบรรยายให้ความรู้และจัดการระดมความคิดเห็น เพื่อสร้างเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้กับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องผ่านกระบวนการศึกษาข้อมูลด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ภายใต้การขับเคลื่อนงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 อันจะเป็นการเสริมสร้างและสมานฉันท์ของคนในชาติให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคี กลมเกลียว

สรุป

การส่งเสริมสุขภาะของพระสังฆาธิการในสังคมไทย มีส่วนช่วยให้พุทธศาสนิกชนมีโอกาสได้เข้ามาเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการผลักดันบทบาทของพระสังฆาธิการให้เกิดกิจกรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลสังคม มีองค์กรทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางของการส่งเสริมบทบาทความร่วมมือ เพื่อการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม ในการที่จะแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน โดยให้ความสำคัญที่หมู่บ้าน และมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ของการเกิดโรคที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของประชาชน คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของประชาชน มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสังคม และสภาวะการเกิดโรค เนื่องจากภาวะโลกร้อนและภัยธรรมชาติ ครอบครัว และหมู่บ้านจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี การส่งเสริมระบบสุขภาวะของสังคมไทยนั้น มีการศึกษาวิจัยองค์ความรู้ มีศูนย์ประสานงาน

เครือข่าย มีฐานข้อมูลที่พร้อมใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ มีการสร้างจิตสำนึกและศรัทธา มีมาตรการทางสังคม สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งในและนอกชุมชน มีการสร้างขวัญกำลังใจและเชิดชูเกียรติ ตลอดจนถอดบทเรียน เพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนกลไกการยกระดับสุขภาวะองค์รวมในอนาคต ซึ่งนำไปสู่การคิดค้นนวัตกรรมวิถีพุทธหรือนวัตกรรมทางสังคม เช่น ธรรมนูญสุขภาวะชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนา โดยคนไทยจะสุขภาพดีครบใน 4 มิติ คือ กาย จิต ปัญญา และสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 พระสังฆาธิการควรมีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่องค์ความรู้และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม ในความแตกต่างและหลากหลายของบริบททางสังคมและวัฒนธรรมให้ประชาชนได้รับทราบ

1.2 พระสังฆาธิการควรบริหารจัดการวัดให้เป็นสถานที่รื่นรมย์ เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน มีความเป็นสัปปายะควรแก่การประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาจิตใจและประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้

1.3 พระสังฆาธิการควรส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพของประชาชน และค้นหากลวิธีที่เหมาะสมต่อการพัฒนาสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีของพระสงฆ์และประชาชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 พระสังฆาธิการควรนำข้อมูลสารสนเทศ และหลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะให้ประชาชนได้รับรู้ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและสร้างจิตสำนึกในการดูแลสุขภาพและประพฤติตนเป็นพลเมืองที่ดีร่วมกันพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่คู่คุณธรรม

2.2 พระสังฆาธิการควรส่งเสริมให้ประชาชน ลด ละ เลิกอบายมุข รักษาศีล 5 เป็นประจำเคารพกันตามสิทธิของบ้านเมือง มีการอบรมศีลธรรมจริยธรรม โครงการต้นไม้พูดได้ เน้นพฤติกรรม ที่เกี่ยวกับการประกอบสัมมาอาชีพ

2.3 พระสังฆาธิการควรขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ในจัดซื้อเวชภัณฑ์และทำกิจกรรมการพัฒนาสุขภาพ และส่งเสริมให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี เวลาอาพาธ และ

พระสงฆ์ที่เป็นผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการป้องกัน การรักษา และการฟื้นฟูสุขภาพที่มีความเหมาะสมกับบริบทของพระสงฆ์

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรทำการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพเครือข่ายของพระสังฆาธิการในสังคมไทย

3.2 ควรทำการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และประชาชนในการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการแบบยั่งยืน ของพระสังฆาธิการในสังคมไทย

3.3 ควรทำการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสังฆาธิการ ในสังคมไทย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย

เอกสารอ้างอิง

กรกฤช ลิ้มสมมุติ. (2558). การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนอำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์. วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย, 5(2), 153-161.

ชยภรณ บุญเรืองศักดิ์ และสุทธิพงษ์ เอี่ยมอ่อง. (2561). “การจัดการสุขภาวะชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลซับสมบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์”. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 1(1), 57-87.

พระครูใบฎีกาสะอาด ปญญาทีโป (ดิษฐสวรรค์). (2558). “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2”. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2550). “รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร”. กรุงเทพมหานคร: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. (2553). “คู่มือผู้นำสุขภาวะตำบล: การสร้างนโยบาย ยุทธศาสตร์ โครงการนวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ, โครงการพัฒนาและวิจัยสุขภาวะชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุข”. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.